

Dyslexieprotocol

I De aanmelding van dyslectische leerlingen

Een leerling met dyslexie wordt zonder voorbehoud aangenomen. Dat betekent dat de normale toelatingsprocedure wordt gevolgd.

Wel achten wij het zinvol dat in de loop van de aanmeldingsprocedure de coördinator klas 1 en/of de zorgcoördinator een gesprek heeft met de ouders van een dyslectische leerling. Hierin lichten de ouders de problematiek van de leerling toe en uiten hun verwachtingen. De school geeft de mogelijkheden en beperkingen van de school aan in het specifieke geval, waarop het gesprek betrekking heeft. Nagegaan wordt of de hulpvraag van het kind beantwoord kan worden binnen het pedagogisch-didactische klimaat, de leerlingenzorg en de materiële omstandigheden.

Vragen van beide partijen worden zo goed mogelijk beantwoord.

In het contact met de basisschool wordt nagegaan welke faciliteiten de basisschool heeft geboden en wat de overgang naar het VO voor de leerling betekent.

Een leerling wordt alleen als dyslectisch aangemerkt wanneer hij/zij in het bezit is van een dyslexieverklaring. Een kopie van de dyslexieverklaring wordt bij inschrijving overlegd. Deze wordt bij de zorgcoördinator bewaard. De dyslexieverklaring en het daarbij horende verslag zijn te allen tijde het uitgangspunt voor de te verlenen faciliteiten.

II Opsporen van dyslectische leerlingen

In de eerste klas wordt er een algemene screening op dyslexie georganiseerd volgens het onderstaande stappenplan:

Stap 1:

In de periode *augustus-november* van de eerste klas houden met name de mentoren (in samenspraak met de docenten Nederlands, Engels en Frans) in de gaten of er bij leerlingen problemen in de leervorderingen en/of het leergedrag zijn die gerelateerd kunnen zijn aan dyslexie.

Zo rond het eerste rapport kan het duidelijk zijn bij welke leerlingen sprake is van risicofactoren.

Stap 2:

Alle leerlingen van de eerste klas maken *in oktober* groepsgewijs een tweetal toetsen:

1. PI-dictee (20 woorden)
2. Stilleestest *De rode tekening*

De mentoren van de eerste klas kijken de toetsen na. De dyslexiecoördinator bekijkt de resultaten en selecteert de leerlingen voor de toetsen in stap 3.

Stap 3:

Met de geselecteerde leerlingen worden in de loop van *november* de volgende toetsen verricht:

Groepsgewijs

1. Zinnendictee *Het wonderlijke weer* (10 zinnen, normering HAVO/VWO)

Individueel

1. Een-Minuut-Test (A-versie)
2. De Klepel (A-versie)

Daarnaast worden mentoren en vakdocenten gevraagd naar hun bevindingen.

Stap 4:

Alle dossiers met de uit stap 1 t/m 3 verkregen informatie worden door de dyslexiecoördinator besproken met het onderzoeksbureau hetgeen leidt tot de selectie van leerlingen voor het uiteindelijke dyslexieonderzoek uitgevoerd door het onderzoeksbureau.

Stap 5:

De bevindingen worden gedeeld met de ouders waarna aan ouders de keuze wordt gelaten hun kind verder te laten testen bij een extern onderzoeksbureau. School

kans samen met het onderzoeksbureau een vervolgtraject organiseren (op kosten van de ouders), maar het staat de ouders vrij om een andere keuze te maken. Het onderzoeksbureau levert een verslag met dyslexieverklaring en adviezen aan ouders en school. De dyslexiecoördinator informeert leerlingen en hun ouders, mentoren, leerjaarcoördinatoren en de administratie (dit laatste i.v.m. eventuele verleende faciliteiten). De mentoren informeren de vakdocenten. De dyslexiecoördinator heeft toezicht over de uitvoer van de toegekende faciliteiten.

Het is goed mogelijk dat dyslexie nog niet wordt onderkend door de screening in de eerste klas omdat leerlingen vanwege hun hoge intelligentie nog in staat zijn de aanwezige problemen met lezen en spellen te compenseren.

Indien de schoolprestaties daartoe aanleiding geven, kunnen individuele leerlingen uit de leerjaren 2 t/m 6 op lees- en spellingproblemen worden gescreend door de dyslexiecoördinator waarna een leerling eventueel wordt doorverwezen naar een extern onderzoeksbureau.

III Begeleiden van dyslectische leerlingen

Aan het begin van het schooljaar heeft iedere dyslectische leerling een gesprekje met de dyslexiecoördinator waarin besproken wordt welke aanpassing(en) de leerling nodig heeft om te kunnen functioneren overeenkomstig zijn of haar capaciteiten. Alleen leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring kunnen gebruik maken van de faciliteiten. In voorkomende gevallen kunnen leerlingen die in het onderzoekstraject zitten, maar (nog) geen dyslexieverklaring hebben, op tijdelijke basis gebruik maken van de faciliteiten.

Voor alle faciliteiten geldt dat deze alleen toegekend worden indien er voldoende aanwijzingen zijn dat de leerling deze faciliteiten nodig heeft om op zijn of haar niveau te kunnen functioneren. De leerling en/of de ouders moeten deze faciliteiten aanvragen bij de dyslexiecoördinator. Deze beslist na raadpleging van het onderzoeksrapport over het al dan niet toekennen van faciliteiten. Eventueel wordt nadere informatie ingewonnen bij vakdocenten en, indien van toepassing, externe begeleiders.

De faciliteiten staan beschreven onder IV.

Naast rechten heeft de dyslectische leerling ook bepaalde verantwoordelijkheden. De docenten houden zich uiteraard aan de schoolbrede afspraken m.b.t. de faciliteiten die gelden voor dyslectische leerlingen. Daarnaast zijn er een aantal

wetenswaardigheden m.b.t. dyslexie en adviezen voor pedagogisch-didactisch handelen op papier gezet (zie bijlage). Deze wetenswaardigheden worden aan ieder docent ter hand gesteld. Aan deze adviezen kunnen echter geen rechten worden ontleend.

IV De faciliteiten

- Verlenging van tijd van 20 % bij toetsen en overhoringen. Dit betekent in de praktijk dat:
 - In de toetsweken de leerlingen met recht op verlenging van tijd zoveel mogelijk in een apart lokaal volgens een eigen rooster de toetsen maken.
 - Bij gecoördineerde toetsen in de normale lesweken de leerlingen op de oneven uren 10 minuten eerder beginnen en op de even uren 10 minuten langer doorwerken. Dit betekent dat de pauzes worden benut. Het is de verantwoording van de leerling om dit van te voren met de surveillant af te spreken. De surveillant en de leerling zorgen ervoor om op tijd aanwezig te zijn bij het lokaal.

NB: Indien de dyslectische leerling te laat komt, kan hem/haar het recht op tijdverlenging ontzegd worden.

 - Bij s.o.'s en u.s.o.'s de docent er voor zorgdraagt dat de leerling naar verhouding meer tijd krijgt dan zijn klasgenoten.
- Het maken van toetsen op een laptop of computer van school.
- Het werken op een eigen laptop tijdens de lessen. Leerlingen die van deze mogelijkheid gebruik maken ondertekenen een contract. Zie voor de afspraken over het laptopbeleid bijlagen 2 en 3.
- Het werken met een tekst-naar-spraak-programma bij grotere leesteksten (Kurzweil)
- Aangepaste beoordeling van spellingsfouten (zie bijlage)

V Examen

Voor examenleerlingen in klas 5 en 6 worden de wettelijke richtlijnen gevolgd. Dat wil zeggen dat afhankelijk van de mate, ernst en soort dyslexie de volgende maatregelen mogelijk zijn:

- Tijdsverlenging (10 minuten per lesuur bij schoolexamentoetsen, 30 minuten op het centraal examen).

- Auditieve ondersteuning, zoals tekst-naar-spraaksoftware.
- ICT-ondersteuning, zoals laptop met tekstverwerker met spellingcorrector, spraakherkenning, of andere ondersteunende softwareprogramma's.
- Voor de schoolexamentoetsen waarbij spelling getoetst wordt, mogen dyslectische leerlingen gebruik maken van een spellingscontrole. De beoordeling van spellingsfouten is vervolgens gelijk aan die van niet-dyslectische leerlingen.

Leerlingen met dyslexie die eindexamen doen en aanpassingen nodig hebben, moeten dit **vóór 1 november in het examenjaar** aanvragen bij de secretaris van het eindexamen van de school. Op grond van artikel 55 van het eindexamenbesluit heeft de secretaris de bevoegdheid examencondities aan te passen op grond van het rapport van een deskundige. De aanpassingen moeten worden gemeld bij de inspectie. Bij de beoordeling van spellingsfouten tijdens het CE worden de normen van het Cito gehanteerd.

Let op: een leerling kan bij het examen alleen gebruik van die aanpassingen, die hij of zijn al gedurende langere tijd gebruikt. Het is niet toegestaan zo'n hulpmiddel alleen bij examens in te zetten.

VI De coördinator dyslexie

De coördinator dyslexie zorgt voor:

- Het screenen van brugklasleerlingen op het gebied van spelling; het informeren van ouders (schriftelijk en mondeling bij een advies specialistisch onderzoek te laten plaatsvinden) en collega's over de resultaten van dictees en andere onderzoeken.
- Het screenen van individuele leerlingen uit alle leerjaren op lees- en spellingproblemen indien de schoolprestaties daartoe aanleiding geven
- Overleg met externe instanties.
- De toekenning van de faciliteiten.
- Het informeren van de leerjaarcoördinatoren, mentoren en docenten over dyslectische leerlingen bij de jaarovergang en bij nieuwe onderzoeksresultaten.
- Het ondersteunen van collega's bij de begeleiding van leerlingen met dyslexie.
- Het leveren van een bijdrage aan het beschikbaar zijn van geschikt leermateriaal

- Het ondersteunen/ begeleiden van dyslectische leerlingen uit alle klassen, indien gewenst en/of noodzakelijk.

Bijlage I: Afspraken m.b.t. de beoordeling van de spelling van dyslectische leerlingen

Dyslectische leerlingen hebben recht op een andere beoordeling van spelfouten.

Uitgangspunt hierbij is dat spelfouten dyslectische leerlingen niet worden aangerekend behalve wanneer spelling expliciet getoetst wordt. Bij andere vakken dan de talen worden spelfouten dus niet meegeteld. Als het antwoord van de leerling herkenbaar is, wordt het goed gerekend. Voor de talen worden de regels hieronder weergegeven.

- Bij schrijfp opdrachten wordt bij dyslectische leerlingen een maximum voor spelfoutenaftrek gehanteerd. Richtlijn hierbij is 10-20 % van het te behalen cijfer.
- Bij de overige toetsen, boekverslagen en werkstukken wordt maximaal 1 punt voor spelfouten afgetrokken.
- Fouten met betrekking tot letterverdraaiingen in vaste lettercombinaties worden niet fout gerekend. Denk hierbij bijvoorbeeld aan duer (deur), huose (house), puor (pour) en Truam(Traum).
- Fouten met betrekking tot (mede)klinkerverdubbeling worden niet meegerekend. Denk hierbij bijvoorbeeld aan koopen (kopen), comencer (commencer) en Moonat (Monat).
- Als een woord fonetisch wordt geschreven, wordt dit goed gerekend. Dit met uitzondering van grammaticale fouten.
- Bij Frans wordt 50% van de fouten met betrekking tot accenten niet meegerekend.
- Fouten met betrekking tot leerbare regels worden wel meegerekend. Bij werkwoordspelling gaat het dus om de goede uitgang. 'Hij heeft zijn spier verekt' (verrekt) wordt niet fout gerekend op grond van regel 4.

Bijlage II: Wetenswaardigheden en adviezen voor docenten van dyslectische leerlingen

Wat iedere docent over dyslexie zou moeten weten

- Het is een blijvend probleem, ongeacht de maatregelen die genomen worden.
- Leerlingen met dyslexie hebben meer tijd nodig om informatie te verwerken (sommige dyslectische leerlingen reageren soms langzamer op klassikaal gestelde vragen dan klasgenoten).
- Leerlingen kunnen moeite hebben met het overschrijven van aantekeningen van het bord of het maken van goede citaten (vaak in combinatie met bijv. tegelijkertijd luisteren).
- Leerlingen hebben soms moeite met het onder woorden brengen van wat ze precies bedoelen.
- Leerlingen kunnen soms moeilijk informatie zonder samenhang uit het hoofd leren en te automatiseren (rijtjes, woordjes, jaartallen, topografie, formules etc.).

Didactische begeleiding

- Lever toetsen aan in een goed leesbaar, helder lettertype bv. Arial (12) met een ruime regelafstand. Gebruik geen 'fantasie' lettertypes.
- Toets de dyslectische leerling mondeling als goede resultaten uitblijven.
- Geef korte en heldere uitleg.
- Geef een dyslectische leerling geen onverwachte leesbeurt.
- Gebruik tijdens de uitleg zo min mogelijk abstract taalgebruik. Geef voorbeelden.
- Bied zoveel mogelijk samenhang en betekenis bij wat de leerling moet leren (dus woorden in de context van een zin etc.)
- Check bij de leerling of hij/zij de opdracht goed heeft begrepen.
- Geef, indien nodig, een kopie van de aantekeningen van een klasgenoot. Het werken met een smartboard biedt de mogelijkheid om aantekeningen te mailen aan de dyslectische leerling.
- Wees je ervan bewust dat eenvoudig taalgebruik van de leerling inherent kan zijn aan dyslexie en niet per definitie betekent dat de leerling de stof niet heeft doorgrond.

Bijlage V: contract laptopgebruik

Afspraken over het gebruik van de laptop in de klas:

1. Je mag de laptop gebruiken waar dat mogelijk is. Als er in de les gebruik wordt gemaakt van antwoordbladen of werkbladen kun je niet met je laptop werken,
2. Je mag gebruik maken van de spellingscontrole. Doe dit wel in overleg met de docent.
3. Als je, op wat voor manier dan ook, misbruik maakt van je laptop, mag je er geen gebruik meer van maken.

Afspraken over het maken van toetsen op de studiezolder:

4. Je maakt de toetsen op een computer van de studiezolder.
5. De gemaakte toets moet onmiddellijk na afloop van de toets op de studiezolder geprint worden.
6. Nadat je de toets geprint hebt, moet je hem uit het geheugen van de computer wissen. Doe dit meteen na het printen.
7. Als je, op wat voor manier dan ook, misbruik maakt van het recht te mogen werken op de computer, wordt je dit recht ontzegd voor onbepaalde tijd.

Het Stedelijk Gymnasium en _____, klas _____,

zijn dit overeengekomen op

Handtekening leerling

Handtekening Stedelijk Gymnasium

I. Toonen, zorgcoördinator